

Dansk øl og monster- bølgen

**De drivende danske drikke-
varene har gjort kyststrek-
ninger i Nord-Norge ekstra
fuktige i år.**

REPORTASJE: RUBEN LARSEN

Brus, is-te, sider og øl er oppdaget uåpnet - drivende langs land, og i fjæresteinene ved kysten av Nordland, Troms og Finnmark.

Slik er historien om om dansk drikke på ville veier i nord:

En familie i Lofoten fant 99 bokser og seks flasker en rekke plasser på Vestvågøy og Flakstadøya.

De første boksene ble funnet 10. mars på stranda Uttakleiv på Vestvågøy.

Is-teen kom i plastflasker og aluminiumsbokser på 330 og 500 milliliter.

Bo Eide fra Tromsø har funnet mange uåpnede danske drikkevarer i fjæra.

De ble gjort tidlig i april og utover våren og sommeren. Eide ferdes mywse på kysten av Tromsø og Karlsøy, dels gjennom strandryddeprosjektet, «Ren Kyst», som han er leder av.

Øl og måsegg

Han forteller at det er særlig gjennom dette prosjektet han har fått en interesse for ting (og tang) i fjæra.

Funnene er stort sett gjort spredt i små vikene og strender, gjerne en til sju-åtte bokser på hver plass. ww

Eide har hørt rykter om større funn på noen store vestvendte strender på Rebbnesøya.

- Det var stor glede da vi kunne finne både øl og måseegg på samme plassen i vårmånedene! På sommerferie i Nordland i slutten av juli fant vi bokser både på yttersida på Værøy og også nærmere fastlandet på Brennviksanden i Steigen.

Paul Nilsen og kjæresten Nina Matisen som bor i Akkarfjord på Sørøya i Vest-Finnmark kom over 40-50 bokser på øyene Sørøya og Seiland, samt noen få flasker med Lipton iste.

Alle de ni variantene av danske drikkevarer som ble funnet i Lofoten er også funnet her.

HÅNDFAST: Hanne Wright Larsen har god grunn til å smile etter å ha funnet en av mange ølbokser blant tang og tare i vakre Lofoten.

De første boksene fant de 17. april på stranda Storsand nord på Sørøya.

- Vi fant flest bokser i april og mai, men også senere har vi funnet bokser.

Boksene de fant senere har det stort sett gått hull i.

Nilsen tar seg gjerne noen turer langs kysten når han har tid og synes det er spennende å se etter skatter.

Mengder med uåpnede drikkevarer har han aldri funnet i fjæra før.

Dansk bryggeri

Alle boksene og flaskene er fra det danske bryggeriet Royal Unibrew. Dette er Danmarks nest største bryggeri og ble etablert i 1989.

Louise Kapel, assistent til president og administrerende direktør i Royal Unibrew, har en ide om hvor drikkevarer kommer fra.

- Den danske avdelingen til rederiet Eimskip har bekreftet ovenfor oss at en konteiner med drikkevarer fra Royal Unibrew gikk tapt under transport. Eimskips danske avdeling henviser videre til Eimskip sitt hovedkontor i Reykjavik, hovedstaden på Island. Eimskip er Islands eldste rederi, etablert i 1914. Eimskip har kontorer i 19 land, deriblant Norge.

Ólafur William Hand, leder for bedriftskommunikasjon og markedsføring hos Eimskip i Reykjavik forteller hva som hendte.

- Konteineren med drikkevarer fra Royal Unibrew ble lastet på lasteskipet MS Dettifoss i Aarhus i Danmark, desember 2014. Drikkevarer skulle til Reykjavik på Island. På vei til Island var skipet innom Thorshavn på Færøyene.

På ettermiddagen 22. desember 2014, 12 timer etter skipet forlot Thorshavn i retning Reykjavik, ble skipet plutselig truffet av to-tre monsterbølger på rad.

Dette fikk propellen på skipet til å gå over havet, og hovedmotoren stoppet.

Heldigvis ble ikke hovedmotoren skadet, og mannskapet fikk relativt raskt startet den igjen.

Men som følge av monsterbølgene, sterk vind og flere store bølger som fulgte, rullet det store skipet kraftig. Dette førte til at hele 21 containere ble skyllet over bord i disse dramatiske minuttene. En av disse konteinerne inneholdt drikkevarer fra Royal Unibrew.

Monsterbølger oppstår plutselig ute på det åpne hav og er betydelig større enn de omliggende bølgene. Kraften i bølgene kan senke store skip. Monsterbølger er ikke det samme som tsunamier, som først og fremst er farlige på og nær kysten, mens de utgjør en mindre fare for skip ute på det åpne hav. Tidligere ble monsterbølger sett på som myter, men de siste tiårene er de blitt dokumentert med måleinstrumenter, satellitter og video.

Det er ikke bare kjært barn som har mange navn, på engelsk har det livsfarlige fenomenet mange navn: Rogue waves, freak waves, monster waves, killer waves, extreme waves, abnormal waves.

På norsk omtales de som monsterbølger eller ekstrembølger.

■ De tre hovedtypene av monsterbølger er:

■ En «vegg av vann» som flytter seg opp til 10 km langs havoverflaten.

■ En enkel monsterbølge som kolliderer etter noen sekunder.

■ «Tre søstre»: En gruppe på tre monsterbølger som kommer like etter hverandre.

Monsterbølgene som gjorde at motoren til MS Dettifoss stanset passer beskrivelsen til de «Tre søstre». Siden monsterbølger ikke oppstår så ofte, er det sjelden de treffer skip. MS Dettifoss var både uheldig og heldig:

Uheldig som ble truffet av «tre søstre»

NI VARIANTER: Her ser man en del av de danske drikkevarer som er funnet langs kysten i Lofoten. Det er nok å velge i for den som måtte være ekstrem.

SJELDNE SKATTER: Det danske vrakgodset sammen med den ville naturen i Lofoten.

FOTO: RUBEN LARSEN

og mistet 21 containere, heldig siden det gikk såpass bra med skip og mannskap.

Med havstrømmene

Conteineren forsvant på havet i området midt mellom Færøyene og Island på

ettermiddagen 22. desember 2014. Her startet drikkevarer sin lange ferd mot Lofoten. Det er usikkert hvor og når containeren ble knust, og drikkevarer fløt videre alene.

Det kan ha vært da den traff havet. Si-

den det var hele 21 containere som falt av skipet, kan den også ha blitt slått åpen ved sammenstøt med andre containere.

De første drikkevarer som ble funnet, rak i land i Lofoten omtrent 11 uker etter hendelsen.

Oseanograf, Johnny Johannessen, visedirektør ved Nansen Senteret og professor 2 i fysisk oseanografi ved Geofysisk Institutt, Universitet i Bergen forteller om hvilke havstrømmer drikkevarer kan ha haiket med til Norge.

17 kilometer per dag

- Drikkevarer har reist med den vestlige eller den østlige banen av overflatestrømmen til den Norske Atlanterhavsstrømmen som har en gjennomsnitt fart på omtrent 20 centimeter i sekundet, det vil si 17 kilometer per dag. Den Norske Atlanterhavsstrøm er forlengelsen av Golfstrømmen og den Nordatlantiske Strøm. Vind og bølgeforhold vil også ha innvirket på drivbaner og fart. Drikkevarer kan ha forflyttet seg fra den ene delen av strømmen til den andre på grunn av vind og bølger.

...a tørst etter en tur langs stranda.

FOTO: RUBEN LARSEN

FAKTA

Drikkevarer fra den tapte konteineren er funnet i totalt 9 varianter: 8 ulike merker. Et av merkene kom både i 330 og 500 ml variant. De aktuelle drikkevarerne er merket med produksjonsdato og/eller best før dato som stemmer overens med når ulykken hendte.

■ Brus:

Faxe kondi (330 ml)
Nikoline Citrus og lime Sodavand (330 ml)

■ Iste:

Lipton Lemon Ice Tea (Plastflaske, 500 ml)
(Produseres flere steder i verden. Disse var fra Danmark og hadde dansk tekst. Ble produsert hos Royal Unibrew i en periode)

■ Sider:

Tempt Sixty Niner Cider with strawberry & lime taste (330 ml)

■ Øl:

Thor Pilsner (330 ml)
Royal Export (330 ml)
Faxe Premium (330 ml)
Faxe Premium (500 ml)
Faxe 10% (500 ml)

Havstrømmer

Havstrømmer i området
Den vestlige strømmen av den Norske Atlanterhavsstrømmen går inn i Norskehavet mellom Island og Færøyene og følger så den undersjøiske ryggen sørøstover. Nord for Færøyene dreier strømmen gradvis nordøstover og så nordover gjennom Norskehavet opp til nordvestspissen av Vøringplatået. Herfra tar den enten en østlig retning langs nordsiden av Vøringplatået eller fortsetter nordover langs Mohnryggen, som går mellom Jan Mayen og sørsippen av Spitsbergen.

Den østlige delen av den Norske Atlanterhavsstrømmen kommer gjennom Færøy-Shetland kanalen og følger kontinentalsokkel-skråningen nord-nordøstover. Det norske bassenget ligger mellom Færøyene og Vøringplatået.

Lofotenbassenget er avgrenset av bunnforholdene, med kontinental sokkelen inn mot Lofoten i øst, Vøring Platået i sør, Mohnryggen i nordvest og Barentshavet i nordøst.

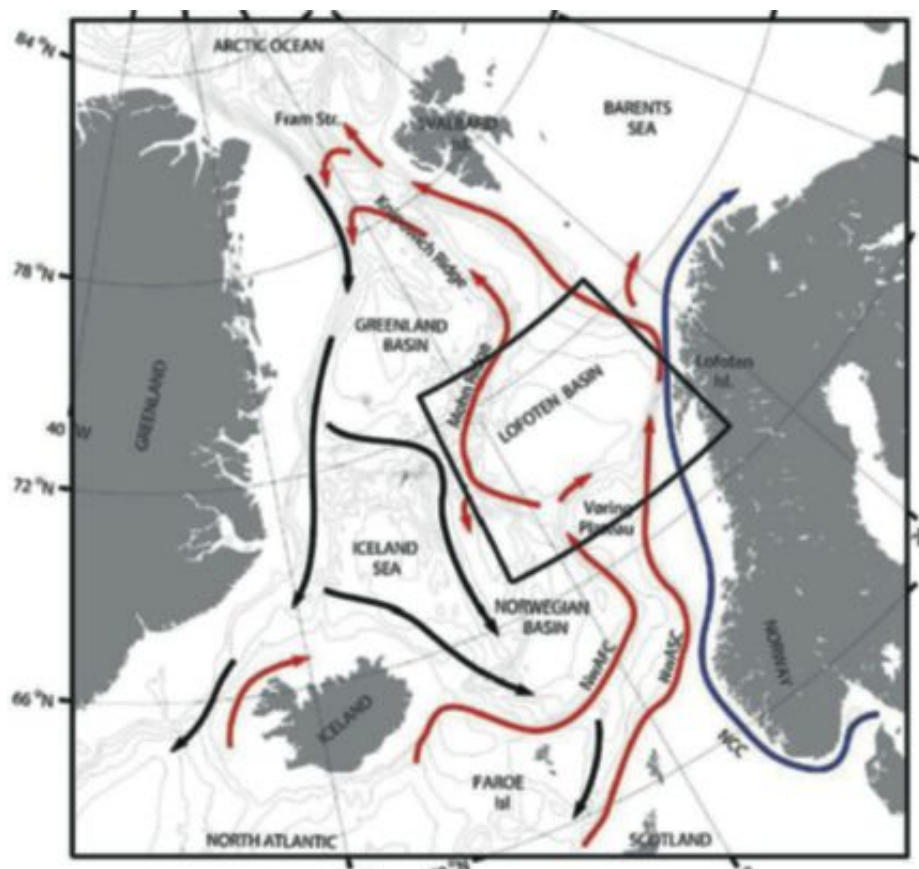
Den Norske Kyststrømmen går langs hele kysten av Norge.

(Fakta gitt av: Oseanograf, Johnny Johannessen)

BLE TRUFFET: MS «Dettifoss» ble bygget i 1995, er 165,6 meter lang og 28,6 meter bred. Skipet uten last veier 14 664 tonn.

FOTO: EIMSKIP

SLIK BEVEGER HAVSTRØMMENE SEG: Illustrasjon av Jan Even Nilsen, Nansen Senteret, (www.nersc.no), viser hvordan de danske drikkevarerne kunne nå kysten av Nord-Norge.

DE FØRSTE: De tre første boksene ble funnet på Uttakleiv på Vestvågøy i Lofoten 10. mars 2015. Stranden ble kåret til Europas mest romantiske strand av den britiske avisa The Times.

FOTO: RUBEN LARSEN

På veien nordover kan drikkevarerne i tillegg ha vært påvirket av virvelstrømmer. Slike virvler kan ha en diameter på 40-60 kilometer med en roterende strøm på 20-50 centimeter i sekundet. Virvlene kan ha en levetid på flere måneder og oppstår som regel i kanten på begge sider av de sterke havstrømmene der strømmene gjennomgår størst endring.

- Drikkevarerne kan også ha vært innom Det norske bassenget og/eller Lofotbassenget på veien. Strømmene i Lofotbassenget er spesielt komplekse og varierer som følge av vindforhold og tidevann. Lofotbassenget har spesielt mye virvler. Eventuelle drivbaner er dermed ikke ensrettet, sier Johnny Johannessen.

Før de strander i Nord-Norge må drikkevarerne gjennom den østlige grenen av den Norske Atlanterhavsstrømmen og den Norske Kyststrømmen. Her kan retning og styrke på vinden spille en rolle sammen med havstrømmene. Noen drikkevarer har gått gjennom den Norske Kyststrømmen tidligere enn andre og endt opp i Lofoten og Steigen. Andre har fulgt den norske kyststrømmen vi-

dere nordover og endt opp i Troms og Finnmark.

De danske drikkevarerne har reist under åpen himmel og vært utsatt for naturkreftene. Mest utsatt er de når de kommer i land og om de blir liggende i utsatte områder. Havet kan slå dem med all sin kraft mot steiner, klemme de mellom steiner og i verste fall knuse dem.

Tilstanden til boksene og flaskene som er funnet har varierer mye. Mange av boksene og alle flaskene som er funnet er tette og har fortsatt alt innholdet innabords.

Noen av boksene har landet på myk sand. Andre bokser har fått hardere medfart. De som kommer i land der det er mye steiner, har gjerne fått noen bulker og skraper. Noen er veldig bulkete. Noen har det kommet små hull i, slik at deler eller alt innholdet har sivet ut.

Noen har alger. Et par av boksene som ble funnet sist vokste det mye rur på.

Tause drikkevarer

Det er snakk om store mengder drikkevarer. Det er derfor helt sikkert mange

som har funnet drikkevarer fra den tapte lasten. Men det er trolig få som har hatt noen ide om at drikkevarerne har hatt en slik dramatisk og lang ferd bak seg.

Det er plass til en god del drikkevarer i en hel skipscontainer. Ifølge oseanograf, Johnny Johannessen kan det fortsatt være drikkevarer fra den tapte lasten som driver på havet, eksempelvis fanget i virvelstrømmer.

Hvis så er tilfelle kan det hende det reker i land enda flere drikkevarer i Lofoten. Ekstra lang tid kan de bli på havet

om de havner i den ene virvelstrømmen etter den andre.

Det mest sannsynlig er kanskje å finne drikkevarer som allerede har drevet i land på plasser der det ikke ferdes så mye folk.

Om du tar deg en tur til kysten i Nord-Norge kan det hende du finner danske leskedrikker i vannkanten med en dramatisk historie bak seg.

Holder du en slik boks eller flaske i handa er det på grunn av intet mindre enn monsterbølge!